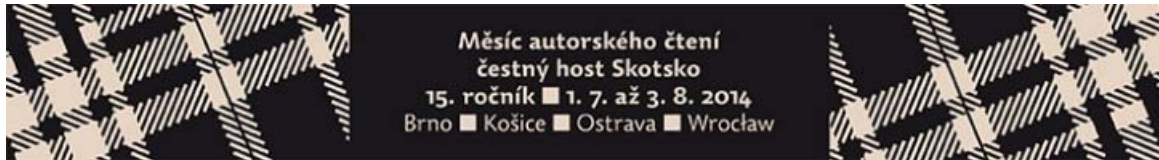

Reklama

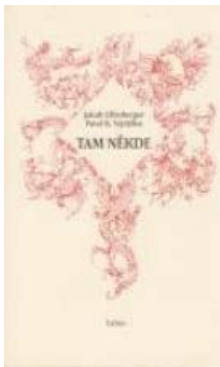
iLiteratura.cz

Spisovatelé | Knihy | Literatury

Žánry

HLEDAT

detailní vyhledávání

Effenberger, Jakub; Vejrážka, Pavel R.: Tam někde

Autor článku: [Petr Nagy](#) - 13.11.2013
ISBN: 978-80-86352-18-3

» knihy : Česká republika /

RECENZE **BELETRIE ČESKÁ**

[Změnit font](#)

Jakub Effenberger, Pavel R. Vejrážka: *Tam někde*. Fabio, Černčice u Loun, 2013, 227 s.

S knihou nesoucí název *Tam někde* se českému čtenáři dostává do rukou dílo velmi nevšední, a to jak vnějšími okolnostmi svého vydání, tak vlastním obsahem. Za zmínku stojí již samotná geneze tohoto románu, jenž vznikl korespondenční cestou v letech 1983 až 1985, kdy dvojice jeho autorů – šíří svých aktivit vskutku renesanční umělci **Jakub Effenberger** (*1964) a **Pavel R. Vejrážka** (*1956) – hledala v jeho psaní osobní únik z tíživé normalizační reality, která se tehdejšími slovy autorů „až příliš začíná podobat obrazu **Kafkova Zámku** a imaginace s abstrakcí musí hledat sporé a bezpečné cestičky v hustém rosolu obecné uniformity, strojovosti a tuposti“ (s. 7). Nyní se jejich text dočkal prvního oficiálního vydání – podle anotace „v nezměněné podobě u příležitosti 28.–30. výročí vzniku“.

Knihu doprovází původní předmluva, pod níž je podepsán **Asterión** (dr. Ivo Chmelař) a která svým stylem předznamenává stěžejní rysy celého románu, mezi něž patří absurdní humor a grotesknost, hraničící až s poetikou nonsensu, a také výrazná intertextovost. S odkazy na postavy či díla převážně kulturní provenience se zde čtenář setkává na každém kroku, počínaje samotným titulem (upomínajícím na **Huysmansův** román *Tam dole*, jehož českým vydáním z roku 1919 je ostatně inspirována i typografická úprava knihy) a dlouhou řadou citátů uvádějících jednotlivé kapitoly konče. Mezi citovanými autory pak nalezneme především jména spjatá se surrealismem, jejichž přítomnost není v tomto kontextu nikterak překvapující (**L. Klíma**, **A. Jarry**, **Lautréamont** ad.). Další motta a aluze pro změnu ilustrují možný vliv některých mimouměleckých oborů a právě (ne)přítomnost dalších rovin – psychoanalytické, filozofické, náboženské či ezoterické – pod povrchem textu (a nejen v parodickém modu) zůstává pro běžného čtenáře nerozluštitelným rébusem, což vede též pisatele těchto řádků k zacílení vynášených soudů na čistě literární stránku přítomné knihy.

V roce 2014 projekt podpořili:

Top knihy

Román pánů Vejrážky a Effenbergera rozhodně nepatří k prózám, jejichž děj lze vměstnat do několika slov – jedinou úlitbou tradičnímu vyprávění zůstává linearita celého příběhu a zbytek už je chaotický vír postav, beroucích na sebe rozličné identity a ocitajících se v nejrůznějších kulisách. V samém středu tohoto bláznivého, avšak humorného kolotoče se pak ocitá hlavní hrdina Jape Vejražberger, jehož jméno zcela koresponduje s výraznou rolí fiktivního autora v dotyčné próze, autora-demiurga (ovšemže dvojediného), tyčícího se nad románovým světem a komunikujícího nejen se svými postavami, ale i se samotným čtenářem. Stejně jako Vejražberger jsme i my brzy strženi dravým proudem událostí, postav a prostředí a unášeni fantaskní krajinou bezbřehé imaginace, krajinou začínající „tam někde“ a rozprostírající se až „tam někam“. Kniha je rozdělena do dvou částí, a přestože obě nesou v duchu zde vládnoucí absurdity shodný název *Devadesát centimetrů pod zemí*, jistý předěl je tu vskutku patrný (prozradit více si však s ohledem na budoucí čtenáře nedovoluji).

Navzdory svému titulu, evokujícímu spřízněnost s Huysmansem coby čelným představitelem dekadence, se román *Tam někde* vyznačuje poněkud jinými kořeny, byť zapuštěnými v neméně zajímavé literární půdě a sahajícími podobně hluboko do minulosti. Dílo Vejrážky a Effenbergera lze totiž bez rozpaků označit za kvintesenci surrealismu, což dokládají vedle již zmíněných jmenných či textových odkazů též četné přítomné motivy (sen, podvědomí, sexualita, dvojnictví aj.). Zrovna tak ovšem můžeme hovořit o próze humoristické, jedním dechem je pak ovšem třeba dodat, že se jedná o humor absurdní a místy černý (zde se nabízí srovnání s rovněž citovaným **Ladislavem Klímou** a jeho „groteskním romanetem“ *Utrpení knížete Sternenhocha*). Pozornost si zaslouží rovněž patnáct celostránkových ilustrací Přemysla Martince, jehož automatické asociační kresby tvoří tomuto absurdně laděnému a kouzelně chaotickému textu vpravdě kongeniální doprovod.

Co ovšem vybrané čtenáře, kteří knihu s nechápavým výrazem ihned neodloží, připoutá k vyprávění nejspolehlivěji, není humor, ba ani bohatý jazyk či barvitě popisy, nýbrž určitá nejistota, v níž nás autoři permanentně udržují. Není to jen opakovaně se nabízející otázka pravé identity vystupujících postav nebo unikajícího smyslu jejich slov a činů, ale otázka samotného autorského záměru – ačkoliv se kniha hlásí k žánru „moderního černého románu“ a na samém úvodu autoři popírají jinou než čistě zábavnou funkci svého textu („dítko si neklade nárok na zařazení mezi literaturu, není pamfletem ani parodií“, s. 7), během četby narážíme opakovaně na repliky, jež onen proklamovaný výklad knihy značně problematizují. Jak si správně vysvětlit – nadto s přihlédnutím k době vzniku tohoto románu – výrok „v nesmyslnosti je často větší smysl, než si lidé myslí“ (s. 58) nebo motiv tajemství ukrytého v literárním braku („Poselství je touto formou podáváno zcela úmyslně. Je skryto mnohem lépe a bezpečněji před naivními a domýšlivými lidmi, než kdyby bylo uchováno v nesrozumitelném jazyku neznámé civilizace. Je to geniální řešení. Braky se neničí, nepálí, nikomu nejsou nebezpečné, mají tedy zaručenou existenci i v dobách nejnemyslnějších politických a náboženských konfrontací“, s. 76–77)? Žertovná hra se čtenářem, nebo výzva ke čtení mezi řádky? Právě absence odpovědi na tyto otázky má svůj podíl na tom, že román *Tam někde* bude přinejmenším pro jistou skupinu čtenářů nejen poutavým a zábavným vyprávěním, ale též osvěžujícím literárním hlavolamem.

© Petr Nagy

HODNOCENÍ KNIHY:

Hlasovalo 31 čtenářů.